

INTEGRAAL FUNCTIONEREN

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur(s): J. Bolt, T. Cremers, W. de Hoog, A. Klaassen, S. de Koning, N. Koopman, V. Landsmeer-Dalm, L. v/d Linden, H. Molenaar, I. Mulder, R. Pieters
Eindredactie: M. Farla-Machielsen

Titel: Integraal functioneren
ISBN: 978 90 372 5885 1
Eerste druk/eerste oplage

© Boom beroepsonderwijs 2021

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

Voorwoord	9
Thema 1 Functioneren in een samenleving	14
1.1 Begrippen bij samenleving	15
1.2 Democratische rechtsstaat	20
1.3 Maatschappelijke waarden en normen	22
1.4 Verschillende omgevingen	24
1.5 Kritische beroepssituatie	26
1.6 Verdieping: In de praktijk	27
Thema 2 Diversiteit	30
2.1 Diversiteit	31
2.2 Culturele verschillen	31
2.3 Diversiteit in de zorg	35
2.4 Misverstanden door cultuurverschillen	35
2.5 Dilemma's door cultuurverschillen	38
2.6 Kritische beroepssituatie	39
2.7 Verdieping: In de praktijk	40
Thema 3 Socialisatie	42
3.1 Socialisatieproces	43
3.2 Soorten socialisatie	47
3.3 Beïnvloedende factoren	51
3.4 Kritische beroepssituatie	53
3.5 Verdieping: In de praktijk	54
Thema 4 Sociale problematiek	56
4.1 Sociale problematiek	57
4.2 Eenzaamheid	60
4.3 Sociale uitsluiting	66
4.4 Laaggeletterdheid	69
4.5 Kritische beroepssituatie	71
4.6 Verdieping: In de praktijk	72

Thema 5	Vorming en ontwikkeling van groepen	74
5.1	Groepsdynamica	75
5.2	Groepsproces	77
5.3	Teamrollen	80
5.4	Groepen onderzoeken	83
5.5	Kritische beroepssituatie	91
5.6	Verdieping: In de praktijk	93
Thema 6	Kwaliteit van leven en zingeving	96
6.1	Kwaliteit van leven	97
6.2	Zingeving	98
6.3	Zingeving in de zorg	101
6.4	Kritische beroepssituatie	105
6.5	Verdieping: In de praktijk	106
Thema 7	Levensgericht ondersteunen	110
7.1	Het levensverhaal	111
7.2	Belangrijke levensvragen	115
7.3	Een levensplan	118
7.4	Een levenstestament	121
7.5	Kritische beroepssituatie	122
7.6	Verdieping: In de praktijk	123
Thema 8	Coping, omgaan met transities	126
8.1	Transities bij zorgvragers	127
8.2	Copingstijlen	128
8.3	Afweermechanismen als coping	134
8.4	Kritische beroepssituatie	135
8.5	Verdieping: In de praktijk	136
Thema 9	Omgaan met verlies	140
9.1	Rouw	141
9.2	Rouwtaken	145
9.3	Integratief model	147
9.4	Rouwgebruiken	148
9.5	Kritische beroepssituatie	150
9.6	Verdieping: In de praktijk	151

Thema 10	Sociaal netwerk	154
10.1	Sociaal netwerk	155
10.2	Sociaal Netwerk in kaart	157
10.3	Het sociale netwerk versterken	161
10.4	Plan van aanpak	166
10.5	Het actieplan uitvoeren	168
10.6	Kritische beroepssituatie	169
10.7	Verdieping: In de praktijk	170
Thema 11	Communicatie	174
11.1	Het communicatieproces	175
11.2	Verbale en non-verbale communicatie	177
11.3	Metacommunicatie	180
11.4	Ruis	183
11.5	Verschillende aspecten tijdens communicatie	187
11.6	Kritische beroepssituatie	188
11.7	Verdieping: In de praktijk	189
Thema 12	(inter)culturele communicatie	192
12.1	Communicatie en cultuurverschillen	193
12.2	Aandachtspunten en valkuilen	196
12.3	Interculturele sensitiviteit	199
12.4	Inzetten van een tolk	201
12.5	Kritische beroepssituatie	202
12.6	Verdieping: In de praktijk	203
Thema 13	Communicatie afstemmen op de zorgvrager	206
13.1	Contact voor contract	207
13.2	Totale communicatie	208
13.3	Visuele beperkingen	212
13.4	Auditieve stoornissen	216
13.5	Kritische beroepssituatie	218
13.6	Verdieping: In de praktijk	220
Thema 14	Gesprekken voeren	224
14.1	De structuur van een gesprek	225
14.2	Actief luisteren	227
14.3	Gespreksdoelen	231
14.4	Verschillende vraagsoorten	232
14.5	Veel voorkomende valkuilen	237

14.6	Kritische beroepssituatie	239
14.7	Verdieping: In de praktijk	240
Thema 15	Specifieke gesprekken	242
15.1	Een gesprek voorbereiden	243
15.2	Telefoongesprek	244
15.3	Intakegesprek	248
15.4	Kennismakingsgesprek	250
15.5	Evaluatiegesprek	250
15.6	Klachtengesprek	251
15.7	Slechtnieuwsgesprek	253
15.8	Kritische beroepssituatie	255
15.9	Verdieping: In de praktijk	256
Thema 16	Onderhandelen	260
16.1	Onderhandelen in de praktijk	261
16.2	Overtuigen tijdens onderhandelen	267
16.3	Kritische beroepssituatie	269
16.4	Verdieping: In de praktijk	271
Thema 17	Motiverende gespreksvoering	274
17.1	Motiveren	275
17.2	Motiverende gespreksvoering	275
17.3	Verandertaal	278
17.4	Omgaan met weerstand	281
17.5	Kritische beroepssituatie	282
17.6	Verdieping: In de praktijk	284
Thema 18	Psycho-educatie, voorlichting en advies geven	286
18.1	Voorlichting	287
18.2	Advies	293
18.3	Psycho-educatie	297
18.4	Kritische beroepssituatie	299
18.5	Verdieping: In de praktijk	301
Thema 19	Instructie geven	304
19.1	Instructie	305
19.2	Instructiestappen	310
19.3	Instructiemethoden	314
19.4	Randvoorwaarden optimale instructie	315

19.5	Kritische beroepssituatie	316
19.6	Verdieping: In de praktijk	317
Thema20	Overleggen op het werk	320
20.1	Overleg en overlegvormen	321
20.2	Overlegmomenten	323
20.3	Overleg voorbereiden	325
20.4	Vergaderen	325
20.5	Notuleren	330
20.6	Kritische beroepssituatie	332
20.7	Verdieping: In de praktijk	333
Thema21	Grensoverschrijdend gedrag	336
21.1	Wat is grensoverschrijdend gedrag	337
21.2	Mishandeling	340
21.3	Pesten	344
21.4	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	352
21.5	Kritische beroepssituatie	356
21.6	Verdieping: In de praktijk	358
Thema22	De-escalerend werken	360
22.1	Escalatie van spanningen	361
22.2	De-escalerend communiceren	366
22.3	De-escaleren met een signaleringsplan	368
22.4	Kritische beroepssituatie	373
22.5	Verdieping: In de praktijk	374
Thema23	Omgaan met agressie	376
23.1	Agressie	377
23.2	Vormen van agressie	378
23.3	Oorzaken van agressie	382
23.4	Methoden bij agressie	384
23.5	Kritische beroepssituatie	387
23.6	Verdieping: In de praktijk	388
Thema24	Onvrijwillige zorg	392
24.1	Vormen van onvrijwillige zorg	393
24.2	Nadelen onvrijwillige zorg	397
24.3	Alternatieven voor vrijheidsbeperking	398
24.4	Wettelijke kaders	400

24.5	Vertegenwoordiging van wilsonbekwame zorgvragers	402
24.6	Kritische beroepssituatie	403
24.7	Verdieping: In de praktijk	405
	Index	407

VOORWOORD

Angerenstein Zorg & Welzijn is een complete serie leermiddelen voor de kwalificatiedossiers van Welzijn en is geschikt voor de volgende kwalificatiedossiers:

- Maatschappelijke zorg
- Pedagogisch werk
- Sociaal werk
- Verzorgende-IG.

Voor de verzorgende-IG is vakkennis van uiteenlopende onderwerpen van groot belang. Het vormt de basis voor het handelen in de beroepspraktijk waarbij de zorgvrager met zijn wensen en behoeften centraal staat. De bronnenboeken van Angerenstein Zorg & Welzijn bevatten alle benodigde theorie voor de beginnende beroepsbeoefenaar.

De serie leermiddelen voor het kwalificatiedossier Verzorgende-IG bestaat uit vijf bronnenboeken met online aanvullende verwerkingsopdrachten:

1. Anatomie, fysiologie, pathologie en psychologie
2. Verpleegtechnische handelingen en calamiteiten
3. Integraal functioneren
4. Dagelijks functioneren
5. Professioneel werken voor verzorgende-IG

Integraal functioneren

Het boek 'Integraal functioneren' bevat theorie over de onderwerpen die je nodig hebt om goed met andere professionals, mantelzorgers, collega's en diverse instanties samen te kunnen werken en om elkaar goed te kunnen begrijpen. Het gaat om onderwerpen die alle andere onderwerpen met elkaar verbinden. Zo wordt er bijvoorbeeld veel aandacht besteed aan het onderwerp communicatie.

De beschreven theorie en verwerkingsopdrachten zijn gebaseerd op de visie waarbij de zorgvrager centraal staat en zoveel mogelijk zijn eigen regie behoudt.

De zorgvrager centraal

De zorgvrager centraal

De zorgvrager en zijn zorgvraag staan tijdens jouw werk als verzorgende centraal. Met behulp van de uitgangspunten van ‘de Positieve Gezondheid’ ga je als verzorgende-IG met de zorgvrager in gesprek om te achterhalen welke ondersteuning voor de zorgvrager belangrijk is. Uitgangspunt hierbij is dat de zorgvrager zoveel mogelijk de regie blijft behouden over zijn eigen leven. De ondersteuning komt in de eerste plaats vanuit de eigen leefomgeving (interprofessioneel) en in de tweede plaats vanuit de professional(s).

Opbouw theorie

Een thema bestaat uit drie onderdelen:

1. basistheorie
2. kritische beroepssituatie
3. verdieping in de praktijk.

Basistheorie

De basistheorie bevat informatie die relevant is voor alle uitstromen van pedagogisch werk. De theorie wordt verlevendigd met voorbeelden uit het welzijnswerkveld. Belangrijke begrippen worden uitgelegd in de tekst en aangeduid met een paarse kleur.

Kritische beroepssituatie (KBS)

In de KBS word je geconfronteerd met een probleemstelling of dilemma waarbij je niet kunt terugvallen op routinematig handelen. Online vind je bij elke KBS aanvullende opdrachten. De structuur van de opdrachten volgt de stappen van het klinisch redeneren. Op die manier oefen je als beginnend beroepsbeoefenaar regelmatig met deze manier van redeneren en leer je om zorgsituaties goed te voorzien en kun je beredeneerd handelen.

Verdieping: In de praktijk

Elk thema bevat aan het einde het onderdeel ‘Verdieping in de praktijk’. Dit onderdeel beschrijft het belang van de eerder beschreven theorie en op welke wijze de verzorgende-IG dit toepast in de praktijk.

Digitale leeromgeving

Daarnaast kent Angerenstein Zorg & Welzijn enkele online-aanvullingen die beschikbaar zijn via www.boomdl.nl. Het gaat om de volgende aanvullingen:

- verwerkingsopdrachten
- uitdagingen.

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Verwerkingsopdrachten

Bij ieder thema horen enkele verwerkingsopdrachten. Deze opdrachten helpen je de informatie uit de theorie te verwerken en toe te passen.

Uitdagingen

Tijdens de uitdaging werk je met meerdere studenten aan een grote opdracht waarbij een beroep gedaan wordt op jouw samenwerkingsvaardigheden en jouw creativiteit. De uitdaging levert altijd een product op dat wordt beoordeeld.

Veel plezier en succes met het werken met Angerenstein Zorg & Welzijn!